

Ed.

25. Frumvarp til laga

um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að láta öðlast gildi ákvæðin í samningi milli Íslands og Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar, um erfðir og skipti á dánarbúum.

Frá allsherjarnefnd.

1. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að ákveða með auglýsingu í Stjórnartíðindunum, að samningur um erfðir og skipti á dánarbúum, sem undirritaður var í Kaup-

mannahöfn þann 19. nóvember 1934 milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar, og prentaður er sem fylgiskjal með lögum þessum, skuli koma í gildi. Ennfremur er ráðherra heimilt að setja frekari ákvæði, er kynnu að vera nauðsynleg til þess að framfylgja greindum samningi.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Allsherjarnefnd flytur frumvarp þetta að heiðni ríkisstjórnarinnar. Fylgdu því svo hljóðandi athugasemdir:

Í framhaldi af fyrri norrænum samningagerðum (samningur um hjúskap, ættleiðingu og lögráð, sjá lög nr. 29/1931; samningur um innheimtu meðlaga, sjá lög nr. 30/1931; samningur um viðurkenning dóma og fullnægju þeirra, sjá lög nr. 30/1932; og samningur um gjaldþrotaskipti, sjá lög nr. 21/1934) hafa fulltrúar fyrir Ísland, Danmörku, Finnland, Noreg og Svíþjóð undirbúið samning milli sömu landa um erfðir og skipti á dánarbúum.

Aðaltilgangur þessa samnings er að koma á föstum fyrirætlum um, eftir lögum hvaða lands réttur erfingjanna skal ákveðinn, þegar hinn látni var ríkisborgari einhvers landanna, en þjó í öðru við látið, en jafnframt er látin gilda óbreytt reglan um það, að sjálf skiptameðferð dánarbúsins eigi að fara fram í landinu, sem hinn látni var búsettur í, er dauðann har að höndum.

Er álitnið sérstaklega æskilegt, að samningur um þessi efni sé á milli Norðurlandaríkjanna, vegna þess að þau lönd byggja að miklu leyti náskyldar þjóðir og nokkrir mannflutningar eru milli þeirra, og er því jafnan svo, að fleiri eða færri af íbúum hvers ríkjanna eru ríkisborgarar í einhverju hinna. Má og í því sambandi minna á, að Þjóðabandalagið hefir beitt sér mikið fyrir því að fá sett alþjóðaákvæði um þessi efni án þess nokkur árangur hafi fengizt, en því markverðara má þá telja það, að Norðurlandaríkin hafa komið sér saman um samning sín á milli um sömu efni.

Ráðuneytið lætur að öðru leyti nægja að visa til efnis samningsins, en vill um leið taka það fram, að samningsgerðin hefir hér fengið venjulegan undirbúning, og að það telur æskilegt, að samningurinn verði fullgiltur af Íslands hálfu hið fyrsta. Í þeim tilgangi er frumvarpið flutt, svo að nauðsynleg lagaheimild verði fyrir hendi til framkvæmda á ákvæðum samningsins.

Fylgiskjal I.

**Samningur milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar,
um erfðir og skipti á dánarbúum.**

Hans hátign konungur Íslands og Danmerkur, Forseti lýðveldisins Finnlands, Hans hátign konungur Noregs og Hans hátign konungur Svíþjóðar, sem

hafa orðið ásáttir um að gera samning um erfðir og skipti á dánarbúum, hafa útnefnt sem umboðsmenn sína:

Hans hátign konungur Íslands og Danmerkur:

Fyrir Ísland:

Herra *Svein Björnsson*, sérlegan sendiherra og ráðherra með umboði;

Fyrir Danmörku:

Dr. phil. *Peter Rochegune Munch*, utanríkisráðherra sinn;

Forseti lýðveldisins Finnlands:

Dr. phil. *Rolf Thesleff* sérlegan sendiherra lýðveldisins og ráðherra með umboði í Kaupmannahöfn;

Hans hátign konungur Noregs:

Herra *Hans Emil Huitfeldt*, sérlegan sendiherra sinn og ráðherra með umboði í Kaupmannahöfn;

Hans hátign konungur Svíþjóðar:

Herra *Knut Richard Thyberg*, chargé d'affaires a.i. í Kaupmannahöfn; sem, með gildu umboði, hafa komið sér saman um eftirfarandi greinar:

I. Arfur og óskipt bú.

1. gr.

Nú er ríkisborgari í einhverju samningsríkjanna við lát sitt búsettur í einhverju hinna ríkjanna, og skal þá rétturinn til lögerfða ákveðinn samkvæmt lögnum í því ríki, þar sem hann átti heimilisfang. Hafi hinn látni ekki átt heimilisfang í þessu ríki síðustu fimm árin, skal þó farið eftir lögnum í því ríki, sem hlutaðeigandi átti ríkisfesti í, ef einhver erfingi eða dánargjafaþegi, sem þetta hefir réttarlega þýðingu fyrir, óskar þess. Hafi arfurinn samkvæmt lögum ríkisfestislandsins átt að ganga til ríkisins, er ekki hægt að gera slíka kröfu.

Beiðni um að farið skuli eftir lögum ríkisfestislandsins skal borin fram innan sex mánaða frá látinu, eða sé skiptum ekki lokið innan þess tíma, áður en skiptum er lokið. Eftir að skiptum er lokið, getur sá, sem hefir tekið þátt í skiptunum, ekki horið fram slíka beiðni.

Ákvæðin í þessari grein um réttinn til arfs ná einnig til lögákveðins réttar eftirlifandi maka til setu í óskiptu bú, ef hinn látni lætur ekki eftir sig lögerfingja, og ennfremur til slíks réttar til meðlags af eignum dánarhús, sem erfingi á kröfu til umfram erfðahluta sinn samkvæmt lögnum í því ríki, sem hinn látni átti ríkisfesti í.

2. gr.

Nú var hinn látni búsettur í ríki, þar sem lögin heimila eftirlifandi maka setu í óskiptu bú með lögerfingjum, og skal þá farið eftir þessum lögum, einnig þótt hinn látni hafi verið ríkisborgari í einhverju hinna ríkjanna. Nú hefir hinn látni ekki átt heimilisfang í ríkinu síðustu fimm árin, þá getur lögerfingi þó strax eða seinna krafizt skipta, ef það er heimilað í lögum þess ríkis, sem hinn látni átti ríkisfesti í. Þennan rétt hefir lögerfingi þó ekki, ef eftirlifandi maki var við stofnun hjúskapar ríkisborgari í því ríki, sem hinn látni var búsettur í.

Nú á að framkvæma skipti eftir sænskan ríkisborgara samkvæmt slíkri kröfu, sem ræðir um í fyrstu málsgrein, og hefir þá eftirlifandi maki þann rétt til þess að taka handa sjálfum sér við skiptin fjármuni að ákveðinni verðupphæð, sem sænsk lög mæla fyrir um.

3. gr.

Nú var hinn látni búsettur í ríki, þar sem löginn veita ekki eftirlifandi maka rétt til setu í óskiptu húsi með lögerfingjum, og skal þá makinn samt hafa þann rétt til setu í óskiptu húsi, sem löginn í því ríki, sem hinn látni átti ríkisfesti í, kynnu að heimila, ef hann hefir ekki átt heimilisfang í landinu síðustu fimm árin. Þeir gerningar, sem lög ríkisfestislandsins fela skiptarétti eða öðru opinberu yfirvaldi að framkvæma, framkvæmast þá af hinum venjulega undirrétti í því ríki, sem hinn látni átti heimilisfang í. Nú er eftirlifandi maki einnig búsettur þar, þá skal, ef lög ríkisfestislandsins fyrirskipa eftirlit með stjórn búsin, eftirlitið framkvæmt af eftirlitsmanni (god man), sem til þess er skipaður af réttinum. Ef rétturinn hefir gert skrá yfir eignir búsin og skuldir (bouppteckning), þá skal ekki farið eftir lagafyrirmælum ríkisfestislandsins um, hvernig slíkar skrár skulu færðar.

4. gr.

Nú er í dönskum lögum sett ákvæði um, að skipaður skuli forráðamaður með ekkju, sem vill sitja í óskiptu húsi, þá skal því aðeins farið eftir þessu ákvæði, að ekkjan hafi, við lát manns síns, verið búsett í Danmörku. Nú búsetur ekkjan sig síðar í einhverju hinna ríkjanna, og fellur forráðamennskan þá niður.

5. gr.

Ákvæðin í 2., 3. og 4. gr. um heimildina til setu í óskiptu húsi með lögerfingjum gilda á hliðstæðan hátt um heimildina til setu í óskiptu húsi með kjörbarni eða lögerfingjum þess.

6. gr.

Sá sem samkvæmt 1., 2. eða 3. gr. krefst þess, að farið verði eftir lögum ríkisfestislandsins, skal, ef það er nauðsynlegt, sanna, að umrædd skilyrði séu fyrir hendi, og gefa upplýsingar um efni laga ríkisfestislandsins.

7. gr.

Við skipti á félagsbúi hjóna við lát annars eða beggja þeirra skal, ef ekki leiðir annað af ákvæði 2. málsg. 2. gr., farið eftir þeim reglum, sem settar eru um fjármál hjóna í 3. og 6. gr. í samningnum frá 6. febrúar 1931.

8. gr.

Arfleiðsluskra gerð af arfleiðanda, sem við lát sitt var ríkishorgari í einhverju samningsríkjanna, og búsettur í einhverju þeirra, skal, að því er formsatriðin snertir, álitast gild, ef við arfleiðslugerninginn er farið eftir lögnum í því ríki, sem arfleiðsluskraín er gerð í, eða sem arfleiðandi átti heimilisfang í, eða ríkisfesti, við arfleiðslugerninginn. Ógilding arfleiðsluskraur telst gild, ef arf-

leiðandi hefir farið eftir lögnum í því ríki, sem hann átti heimilisfang eða ríkisfesti í við ógildinguna.

9. gr.

Um aldur og lögræði, sem krafizt er til þess að geta gert arfleiðsluskrána, eða ógilt hana, skal farið eftir lögnum í því ríkjanna, sem arfleiðandi átti heimilisfang í við arfleiðslugerninginn eða við afturköllunina. Hafi arfleiðandi þá ekki átt heimilisfang í því ríki síðustu fimm árin, er arfleiðsluskráin, eða afturköllunin, einnig gild, ef uppfyllt eru þau skilyrði, sem sett eru í lögum ríkisfestislandsins.

10. gr.

Um það, hvort arfleiðsluskrá eða ógilding arfleiðsluskrár sé gild vegna sálarástands arfleiðanda, eða vegna svika, blekkinga, þvingunar eða annara óleyfilegra áhrifa, skal dæmt eftir lögum þess ríkjanna, sem arfleiðandi átti heimilisfang í við arfleiðslugerninginn eða ógildingu hans.

11. gr.

Ákvæði í finnskum eða sænskum lögum um að arfleiðsluskrá skuli, eftir lát arfleiðanda, afhent til réttarins innan ákveðins tíma (testamentsbevakning), gilda einnig um arfleiðsluskrá eftir ríkisborgara í einhverju hinna sammansríkjanna, ef arfleiðandi var búsettur í Finnlandi eða Svíþjóð við lát sitt. Sama gildir um ákvæði í finnskum eða sænskum lögum um að erfingi, sem vill mót-mæla gildi arfleiðsluskrár, skuli hefja málssöku innan ákveðins tíma frá því að arfleiðsluskráin hafði verið birt honum (testamentsklander).

12. gr.

Um það, hvort dánargjafir, erfðasamningar og erfðaafsöl hafi gildi gagnvart arfleiðanda, skal, ef arfleiðandi var ríkisborgari í einhverju ríkjanna við lát sitt, dæmt eftir lögnum í því ríkjanna, sem hann átti heimilisfang í þegar gerningurinn var gerður.

Á sama hátt skal dæma um það, hvort fjármunir, sem erfingi hefir þegið af arfleiðanda meðan hann var enn á lífi, skuli taldir fyrirframgreiðsla upp í arf.

13. gr.

Þær sérstöku reglur, sem gilda í einhverju ríkjanna um rétt einhvers erfingja til fasteignar með öllu tilheyrandi, eða um heimild arfleiðanda til þess að ráðstafa slíkri eign með ákvæði í arfleiðsluskrá til handa einstökum erfingjum, gilda um eignir í því ríki.

Um réttinn til þess að gera ráðstafanir í arfleiðsluskrá varðandi óðalsrétt yfir fasteign (fideikommisarsiske Bestemmelser) eða aðrar ráðstafanir um slíka eign vegna ófæddra, skal einnig dæmt eftir lögnum í því ríki, sem eignin er í. Um réttinn til þess að gera slíkar ráðstafanir um annað en fasteignir gildir þessi samningur ekki.

14. gr.

Nú hefir ríkisborgari í einhverju ríkjanna eignazt kjörharn, en ættleiðing-arleyfið er veitt í einhverju þessara ríkja með fyrirvara um rétt kjörforeldra til

þess að ráða yfir eftirlátnum munum sínum án tillits til ættleiðingarinnar, og skal þá þessi fyrirvari einnig hafa gildi í hinum rikjunum.

15. gr.

Um það, hvort einhver hafi fyrirgert rétti sínum til arfs, eða dánargjafar, og um heimild til þess að svipta erfingja arfi, skal, hafi arfleiðandi verið rikisborgari í einhverju rikjanna, dæmt eftir lögnum í því rikjanna, sem hann var búsettur í við látið.

16. gr.

Um fyrningu réttar til arfs eða dánargjafar eftir rikisborgara í einhverju rikjanna skal dæmt eftir lögnum í því rikjanna, sem hann var búsettur í við látið.

II. Skuldir arfleiðanda.

17. gr.

Um ábyrgð erfingja á skuldum rikisborgara í einhverju sammingsrikjanna, og um ábyrgð þeirra á, að dánargjöf verði innt af hendi, eða fyrirmæli arfleiðsluskrár uppfyllt, skal farið eftir lögnum í því rikjanna, sem arfleiðandi var búsettur í við lát sitt. Sama gildir um ábyrgðina á fullnægju meðlagsskyldu, sem hvílir á hinum látna gagnvart óskilgetnu harni eða móður óskilgetins barns.

18. gr.

Áskorun (proklama) til lánardrottna að viðlagðri ógildingu kröfu, ef henni er ekki lýst í tækan tíma, sem gefin hefir verið út í húi eftir rikisborgara í einhverju rikjanna, gildir ekki að því er snertir kröfur, sem kunnugt er um, ef kröfuhafi er búsettur í einhverju hinna rikjanna, og hann hefir ekki í tæka tíð fengið sérstaka tilkynningu um áskorunina og afleiðingar hennar, eða hefir á annan hátt fengið vitneskju um hana.

III. Skiptameðferð.

19. gr.

Um skiptameðferð á dánarbúi, og um skipti milli erfingja hins látna og eftirlifandi maka, skal, ef hinn látni var rikisborgari í einhverju rikjanna, og var búsettur í einhverju þeirra, farið eftir lögnum í því ríki, sem hann var búsettur í við lát sitt, og slík mál heyra undir dómstólana í sama ríki, ef húsmeðferðin heyrir undir dómstólana samkvæmt þargildandi lögum.

Nú hefir eftirlifandi maki, sem er rikisborgari í einhverju rikjanna, setið í óskiptu húi, og skal nú skipta búinu, þá fer um búskiptin samkvæmt lögum þess rikjanna, sem eftirlifandi maki er búsettur í, eða var búsettur í við lát sitt, og búskiptin skulu heyra undir dómstóla þess rikis að svo miklu leyti, sem svo er fyrir mælt í lögum sama rikis. Skiptameðferð búins skal einnig ná til eigna, sem eru í einhverju hinna rikjanna.

20. gr.

Um rétt eftirlifandi maka til þess að velja sér sérstaka muni við búskipti, gegn greiðslu eða endurgjaldslaust, skal farið eftir þeim lögum, sem gilda samkvæmt 19. gr. um skiptameðferð búans. Sama gildir um heimild maka til þess að fá við búskiptin frest til greiðslu arfshluta gegn því að erfinginn fái veð fyrir kröfu sinni, þó þannig, að veðrétti í eignum, sem eru í hinum rikjunum, er aðeins hægt að skipta samkvæmt þargildandi reglum.

21. gr.

Ágreiningur um réttinn til arfs eða dánargjafar eftir einhvern, sem var rikisborgari í einhverju rikjanna og búsettur í einhverju þeirra, um réttindi eftirlifandi maka, og um kröfur, sem gerðar eru á hendur dánarbúinu, en ekki á hendur arfþegum persónulega, heyrir undir dómstólana í því ríki, sem hefir í gildi lög þau, sem farið er eftir við búskiptin samkvæmt 19. gr.

Með samþykki aðiljanna er þó hægt að höfða málið í einhverju hinna rikjanna, nema skiptaréttur annist um búskiptin, skiptaforstjóri, eða skiptaráðandi (boutredningsman eða skifteman), tilnefndur af réttinum, eða málið varði sjálf skiptin á slíku húi. Dómstólamál um gildi arfleiðsluskár, sem gerð hefir verið af einhverjum búsettum í Finnlandi eða Svíþjóð (testamentsklander), verður ekki höfðað í binum rikjunum. Sama gildir um mál, sem höfðað er til þess að reyna að ógilda skipti eftir einhvern, sem búsettur var í Finnlandi (klander).

22. gr.

Nú eru eignir búinu tilheyrandi í einhverju öðru rikjanna en því, sem hefir í gildi lög þau, sem farið er eftir við búskiptin, og skulu þá dómstólarnir í því ríki, sem eignirnar eru í, ef þess er farið á leit, annast um uppskrift þeirra og geymslu til bráðabirgða, og um sölu þeirra eigna, sem ekki er ráðlegt að séu geymdar. Að öðru leyti skulu yfirvöldin í síðarnefndu ríki veita aðstoð við búskiptin, ef um er beðið, í þeim efnum, sem heimilt er samkvæmt lögum sama rikis.

Beiðnina má senda heint til hlutaðeigandi yfirvalds. Krefjast má fyrirframgreiðslu kostnaðar vegna aðstoðarinnar, ef það telst nauðsynlegt. Skjölum, sem rituð eru á íslenzku eða finnsku, skal fylgja löggilt þýðing á dönsku, norsku eða sænsku.

Nú hefir látið orðið í öðru ríki en húseturíki hins látna, og skulu þá þar eftirláttnar eignir, jafnvel þó engin beiðni komi fram um það, teknar til geymslu samkvæmt þeim fyrirmælum, sem gilda á staðnum.

23. gr.

Nú er dánarbú, sem um ræðir í 19. gr., undir opinberum skiptum í Danmörku, á Íslandi eða í Noregi, og skulu þá lagaákvæði, sem takmarka heimild kröfuhafa til þess að leita fullnægju í húinu með málssókn, einnig gilda að því er snertir eignir, sem eru í einhverju öðru rikjanna en því, þar sem skiptin fara fram. Þetta gildir þó ekki um heimildina til þess að innheimta skatta og önnur opinber gjöld, sem eru lögð á í því ríki, þar sem eignirnar eru, eða um heim-

ildina til þess að leita fullnægju í eignum, sem kröfuhafi hefir veðrétt eða haldsrétt í.

24. gr.

Nú er dánarbúi, sem um ræðir í 19. gr., undir opinberum skiptum í Danmörku, á Íslandi eða í Noregi, og skal þá farið, á hliðstæðan hátt, eftir 7. gr. í samningi um gjaldþrotaskipti, frá 7. nóvember 1933, við ákvörðun á spurningum um forgangsrétt krafna.

25. gr.

Lagaákvæði í einhverju ríkjanna um, að þinglýsing sé nauðsynleg til þess að varðveita gagnvart dánarbúi réttindi, sem aflað hefir verið með réttargerningi eða með fjárnámi eða lögtaki, skulu ekki gilda um eignir, sem eru í hinum ríkjunum við látið.

26. gr.

Að svo miklu leyti sem framkvæmd undanfarandi ákvæða er því háð, hvar fjármunur er, skal krafa, sem tilheyrir arfleiddanda, álitast vera í því ríki, sem hefir í gildi lög þau, sem farið er eftir samkvæmt 19. gr. um skipti á dánarbúinu. Sé krafan bundin við skuldabréf eða annað skjal, sem framvísa þarf til þess að koma fram kröfunni, þá skal hún álitast vera í því ríki, þar sem skjalið er.

Skrásett skip, eða flugvél, telst vera í því ríki, þar sem það á heimilisfang.

IV. Almenn ákvæði.

27. gr.

Nú hefir dómstóll í einhverju samningsríkjanna fellt úrskurð um, að búi, sem um ræðir í 19. gr., skuli skipt af skiptaréttinum, af skiptaforstjóra, eða af skiptaráðanda (boutredningsman), eða að búinu skuli skipt með aðstoð skiptamanns (skiftesman), eða að það skuli afhent til einkaskipta, og skal þá sá úrskurður einnig vera bindandi í hinum ríkjunum.

Sama gildir um úrskurð um réttindi eftirlifandi maka til setu í óskiptu búi.

28. gr.

Ákvæðin um viðurkenningu dóma og sátta og um fullnægju þeirra, í samningi frá 16. marz 1932, gilda einnig um dóma og sættir um rétt til arfs eða dánargjafir, um réttindi eftirlifandi maka, og um ábyrgð á skuldum arfleiddanda, ef hinn látni átti ríkisfesti í einhverju ríkjanna og var búsettur í einhverju þeirra.

Hin sérstöku ákvæði í 3. gr. og í 6. gr. 3. lið í sama samningi um útivistardóma yfir stefndum, sem ekki mætti, gilda aðeins ef dómurinn varðar ábyrgð eftirlifandi maka, eða hinna einstöku erfingja, á skuldum hins látna.

29. gr.

Ekki skal farið eftir ákvæðunum í samningi þessum, ef arfleiddandi hefir látizt áður en samningurinn gekk í gildi, og heldur ekki, ef eftirlifandi maki hefir setið í óskiptu búi, og hið fyrrlátna hjóna hefir látizt áður en samningurinn öðlaðist gildi.

30. gr.

Samning þennan skal fullgilda, og fullgildingarskjölin skulu sett til vörzlu í skjalasafni utanríkismálaráðuneytisins danska, eins fljótt og auðið er.

Samningurinn gengur í gildi milli þeirra ríkja, er þá hafa fullgilt hann, 1. janúar eða 1. júlí næstan eftir að þrjú mánuðir eru liðnir frá því að minnst þrjú samningsríkjanna hafa afhent fullgildingarskjöl sín að samningnum. Með tilliti til þeirra ríkja, er seinna fullgilda samninginn, gengur hann í gildi 1. janúar eða 1. júlí næstan eftir að þrjú mánuðir eru liðnir frá því að fullgildingarskjalið var afhent.

Sérhvert samningsríki getur, gagnvart sérhverju hinna ríkjanna, sagt upp samningnum til þess að ganga úr gildi 1. janúar eða 1. júlí eftir að eitt ár er liðið frá uppsögninni.

Þessu til staðfestingar hafa umboðsmennirnir undirritað samning þennan og sett undir hann innsigli sín.

Gert í Kaupmannahöfn í einu eintaki á íslenzku, dönsku, finnsku, norsku og sænsku, og að því er finnskuna snertir í tveimur textum, öðrum fyrir Finnland og öðrum fyrir Svíþjóð, hinn 19. nóvember 1934.

(Undirskriftir.)

Fylgiskjal II.

Í sambandi við undirskriftina í dag undir samninginn milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar um erfðir og skipti á dánarbúum hafa umboðsmenn samningsríkjanna gert eftirfarandi yfirlýsingu:

Samningsríkin eru ásátt um, að beiðnir um upplýsingar um efni laga, sem í gildi eru í einhverju ríkjanna, skulu sendar af hlutaðeigandi dóms- eða utanríkismálaráðuneyti, og ef spurt er um dönsk, finnsk, íslensk eða norsk lög, þær sendar til dómsmálaráðuneytisins, en ef spurt er um sænsk lög, til réttardeildar utanríkismálaráðuneytisins (Utrikesdepartementets Rättsavdelning). Upplýsingar skal alltaf gefa að svo miklu leyti sem skýr lagafyrirmæli eru fyrir hendi, og að öðru leyti eftir því, sem ástæður leyfa.

Kaupmannahöfn, hinn 19. nóvember 1934.

(Undirskriftir.)